

YEP bis: Değişen ne?

Üç yıllık Orta Vadeli Program (OVP), nam-ı diğer Yeni Ekonomi Programı (YEP) geçen yıldan daha da gecikmeli olarak açıklandı. Her yılın Eylül ayının ilk haftasında açıklanması gereken bu belgenin, en geç 17 Ekim’de TBMM’ye sunulacak Bütçe Kanunu teklifinin makro hedeflerine son şekillerinin verilmesi bakımından bir önemi var ve tarihlere uymak bu açıdan da önemli. Peki ama kamu mali-ekonomik yönetiminde artık böyle kaygılar taşıyor mu? Kaldı ki mesele sadece şekil şartlarından ibaret değil; YEP’in niteliksel özellikleri bakımından da ciddi sorunlar var. Dolayısıyla konu hem şekil hem içerik bakımından yasama üyelerinin “bütçe hakkı”nı ilgilendiriyor. Peki bu durum Meclis’in ve Meclis başkanının umurunda mı?

Türkiye’de AKP döneminde OVP’lerin ciddiye alınabilecek belgeler olmaktan giderek çıktığını biliyoruz. Öyle ki, bu sözde orta vadeli programların ekonomik hedefleri programın daha ilk yılında büyük sapmalar gösterirken, izleyen iki yıl açısından ise tamamen isabetsiz kalmaktalar. Bakan Albayrak’ın geçen yıl yakıştırdığı “tumturaklı” isimle YEP’e dönüştürülen bu programlar, isabetsizlik konusunda daha iddialı olacaklarmış gibi gözüküyor.

Artık kimsenin pek ciddiye almadığı, hele birinci yıl dışındaki hedeflerinin ciddi tartışmalara konu bile yapılmadığı bu programlar, içe karşı bir “yasak savma”, dışa karşı da “ekonomik hedefler sunuyor olma” belgelerine dönüşmüş durumdadır. O kadar ki, bırakın programın ilk yılını, üç ay sonra sonuçlanacak cari yılın gerçekleşme tahminlerinde bile büyük sapmalar önlenememektedir veya önlenmemektedir. Örneğin geçen yıl 20 Eylül’de açıklanan YEP’te 2018 ekonomik büyümesi yüzde 3,8 olarak öngörülürken, gerçekleşme yüzde 40’tan fazla sapmayla yüzde 2,6 oldu (Mart 2019 açıklaması). Geçen YEP’te 2019 büyüme hedefi olarak yüzde 2,3 “yazılırken”, şimdiki YEP’in tahmini yüzde 0,5’e çekildi. Kaldı ki bugün bunun dahi iyimser kalacağı olasılığı ağırlık kazanmıştır.

En büyük sapmalar istihdam alanındadır. Geçen YEP’te kamu yatırımlarının 2019’da yüzde 36 daraltılacağı öngörülürken istihdamda 2 milyonluk bir artış beklentisine yer verilmesi, esasen tamamen tutarsızdı. Nitekim 2019’da yılın ilk yarısı verilerine göre 800 bin kişilik bir istihdam azalışı olması, işsizliğin de öngörülenin epey üzerine çıkması YEP ile tutarsız ama ekonominin gidişatıyla daha tutarlıdır. (Aslında bu istihdam azalışıyla daha tutarlı bir 2019 ilk yarı ekonomik küçülmesinin bugünkü resmi verilerin daha altında olması beklenirdi: Bkz. K. Boratav, Sol Portal, 21 Eylül 2019).

YEP II'de 2020-2022 dönemi büyümesi olarak yazılan yıllık yüzde 5'lik sabit (adeta sihirli) hedefler inandırıcı olmaktan uzaktır. Spekülatif alana daha çok giren son iki yılı bir yana bıraksak bile, 2019'daki yüzde 0,5'lik büyüme tahmininden 2020'de yüzde 5'e sıçramak gerçekten hayret vericidir. Bunu baz etkisiyle bile açıklamak mümkün gözükmemektedir. Üstelik bunu sadece yüzde -1,2'lik bir cari açıkla gerçekleştirmek, 2000'ler sonrasının ithalata aşırı bağımlı yapısındaki "büyüme-cari açık eşleşmeleri" bakımından da olanaksız durmaktadır.

Geçen yılın YEP'i üzerine yazdığımız ilk yazıda (Sol Portal, 25 Eylül 2018) şöyle demiştik: "2021'de yüzde 5'lik bir büyümenin yüzde -2,6'lık bir cari açıkla başarılabilmesi gerçekten şaşırtıcıdır. Meğerki bu kadar kısa bir dönemde ithal ikameci politikalarda imkânsız başarmak gibi mucize ilerlemeler kaydedilmiş olsun!". Bir de şimdiye bakalım: Cari açık 2021'de yüzde -0,8 ve 2022'de yüzde sıfır olacaktı. Bu yıl daha iddialıyız demek ki! Desteksiz atışların sınırı ve yaptırımı yok nasıl olsa...

Neyse ki, fiyat enflasyonunda yüzde 5'in altına inmenin önemini kuvvetle vurguladıktan sonra 2022'de yüzde 4,9'luk enflasyon müjdesini de vererek yürekleri ferahlattı damat bakan. 2022'ye bakarsanız tam bir pembe tablo görürsünüz: Yüzde 5 büyüme, yüzde sıfır cari açık, yüzde 4,9 enflasyon, tekrar yüzde 1,5'e düşmüş bir bütçe açığı ve çift haneden nihayet yüzde 9,8'e gerilemiş bir işsizlik... Gerçekleşmeyeceğine bahse girerseniz, kazanma şansınız yüzde 100! Bu çalakalem belgenin niçin Eylül başında sunulamadığını anlamak da zordur bu nedenlerle.

Bu arada bütçe açığının 2019'da TCMB'dan 80 milyara yakın aktarmaya rağmen GSYH'nın yüzde 2,9'unda tutunacak olmasını başarı olarak göstermeye çalışan siyasi iktidar, aynı açığı 2020 için de öngörmektedir. Belki de bu sınır değerdeki (yüzde 3'lük Maastricht eşiğinin hemen altındaki) hedefin asıl 2020'de tutturulabilmesi başarı olabilecektir. Çünkü bütçeye bir kerelik kaynak aktarmaları bakımından 2019 kadar fırsat bulunması güç gözükmemektedir.

Tek övünmesini cari açığın 2019'da fazla verebilecek olması üzerine kuran bir ekonomi yönetiminin, bunun aslında yoksullaştırıcı bir ekonomik küçülmenin olumsuz tortularından başka bir şey olmadığını bilmediğini düşünemeyiz. Dolayısıyla ortada çaresizliğin getirdiği bir aldatma manzarasından (gerçekte bir zavallılıktan) başka bir şey yoktur.

O kadar ki geçen yılki YEP, 2019 için sermaye çevrelerince başlangıçta daha ciddiye alınabilecek IMF etkisindeki bir neoliberal program (bütçe kısıtlamaları vs.) açıklamışken, bu yılki YEP'in gerisinde hangi varsayımların olduğu bile muammadır. Hedefler arasındaki asgari tutarlılık kaygısına iyice boşverilmiştir. Buna rağmen çeşitli sermaye temsilcilerinin hemen yeni

YEP için övgü yarışına girmiş olmaları bir parodiden başka bir şey değildir; kimsenin bu programı ve bu yönetimi ciddiye aldığı yoktur, herkesin derdi kendi başına bir şey gelmeden bu kriz koşullarını atlatmaktır.

NE DEĞİŞİMİ?

Bir kere değişim sözcüğü amorf bir terimdir. Her kalıba çekilebilir. Bu nedenle bir kavram değeri taşımaz. Program farklılıklarına rağmen değişimden bahsetmeyen bir düzen partisi var mıdır mesela?

2019'da "dengelenme" yerine "savrulma" yaşadık. Bütün hedefler şaştı, başta da ekonomik büyüme hedefi küçülmeye yön çevirdi. Şimdi 2020 ve devamı için "değişim" acaba nereye gidecek? İlgili bakan diyor ki "dengelenme hedefimizi başarıyla uyguladık". Şimdi "Türkiye yeni bir ekonomik modele geçiyor". Peki, hangi model? Gene konut vs. üzerinden kredileri patlatarak saman alevi gibi bir büyümeyi mi değişim diye yutturacaklar? Bütçe açıklarının geldiği seviyede kamu harcamaları, kamu teşvikleri daha nereye kadar sürdürülebilecek? Lojman satışları vs. gibi akla gelen eski fikirler üzerinden mi kaynak yaratabilecekler?

Sanayide, tarımda ve diğer sektörlerde ve alt sektörlerde dışa bağımlılığı azaltacak ve teknolojik atılım yapacak gerçek bir yapısal dönüşümü tasarlayabilecek bir ileri görüşlülük ve planlı kalkınma anlayışı olmadan gidilebilecek hiçbir yer yoktur aslında. AKP bunu anlayamadan devrini tamamlayacak gözüküyor.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/yep-bis-degisen-ne-271495